

POSTANOWIENIE

Dnia 17 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Bednarek (przewodniczący)

SSN Stanisław Stankiewicz (sprawozdawca)

SSN Ryszard Witkowski

w sprawie **M. S.**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 17 czerwca 2025 r.,

wniosku pełnomocnika M.S.1. o wznowienie postępowania w sprawie nieuwzględnienia wniosku M.S. w przedmiocie stwierdzenia nieważności orzeczenia Wojskowego Sądu Garnizonowego w Przemyśle z dnia 23 listopada 1945 r., sygn. akt G 541/45, w trybie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego

p o s t a n o w i ł:

1. oddalić wniosek;
2. obciążyć M.S.1 kosztami sądowymi postępowania wznowieniowego.

UZASADNIENIE

M. S. został skazany wyrokiem b. Wojskowego Sądu Garnizonowego w Przemyśle z dnia 23 listopada 1945 r., w sprawie o sygn. akt G 541/45, za czyn z art. 91 § 2 kkWP, polegający na tym, że: w czasie od 20 czerwca 1943 r. do połowy maja 1945 r. w czasie wojny, na terenie Polski i Jugosławii, będąc obywatelem

polskim, dobrowolnie pełnił obowiązki w niemieckim wojsku nieprzyjacielskim, na karę 10 lat więzienia z utratą praw publicznych i obywatelskich praw honorowych.

W dniu 11 marca 1996 r. M. S. złożył do Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie wniosek o unieważnienie wyroku b. Wojskowego Sądu Garnizonowego w Przemyślu z dnia 23 listopada 1945 r., sygn. akt 541/45, w trybie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Postanowieniem z dnia 28 lutego 1997 r., w sprawie o sygn. akt Cs.Un.173/96, Wojskowy Sąd Okręgowy w Warszawie na mocy art. 1 ust. 1-2 *a contrario* oraz art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. nr 34 z 1991 r. poz. 149 z późn.zm.), nie uwzględnił wniosku M. S. o uznanie za nieważny skazującego go wyroku b. Wojskowego Sądu Garnizonowego w Przemyślu z dnia 23 listopada 1945 r., sygn. akt G 541/45. W związku ze złożonym zażaleniem Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 2 kwietnia 1997 r., sygn. akt WZ 14/97, utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie, a kosztami postępowania odwoławczego obciążył Skarb Państwa.

We wniosku o wznowienie postępowania z dnia 14 maja 2024 r. (data wpływu do SN - 30.10.2024 r.) pełnomocnik M.S.1. (syna M. S.) domagał się wznowienie postępowania w sprawie nieuwzględnienia wniosku M. S. w przedmiocie stwierdzenia nieważności orzeczenia Wojskowego Sądu Garnizonowego w Przemyślu z dnia 23 listopada 1945 r., sygn. akt G 541/45. Pełnomocnik wniósł także o: „dopuszczenie w postępowaniu wznowieniowym następujących dokumentów: a) akta Wojskowego Sądu Garnizonowego w Przemyślu; b) akta Wojskowego Sądu Garnizonowego w Warszawie - na fakt nieuwzględnienia przez Sąd I i II instancji wszystkich okoliczności i dowodów zgromadzonych w sprawie”.

W uzasadnieniu wniosku podniesiono, iż nie można zgodzić się ze stanowiskiem przedstawionym w postanowieniu Sądu I instancji oraz orzeczeniu Sądu II instancji utrzymującym zaskarżone orzeczenie w mocy, gdyż przeczy temu zgromadzony w sprawie materiał dowodowy. Jako podstawę procesową złożonego wniosku o wznowienie postępowania przywołano treść art. 540 § 1 pkt 2 lit a k.p.k.

W konkluzji pełnomocnik wniósł o: „uchylenie postanowienia Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 28 lutego 1997 r. sygn. akt Ca.Uh.173/96 oraz postanowienia Sądu Najwyższego Izby Wojskowej z dnia 2 kwietnia 1997 r. sygn. akt WZ 14/97 i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji”.

Prokurator w odpowiedzi wniósł o „nieuwzględnienie wniosku pełnomocnika syna skazanego M. S., adw. N. H. o wznowienie postępowania”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o wznowienie postępowania nie zasługiwał na uwzględnienie, dlatego też Sąd Najwyższy zdecydował o jego oddaleniu.

Na wstępie przypomnieć należy, że każdy prawomocny wyrok sądu korzysta z domniemania prawidłowości zawartych w nim rozstrzygnięć, a zatem przysługują mu, co do zasady, walory trwałości, niezmienności i ostateczności. Tylko wyjątkowe okoliczności, ściśle wskazane w odpowiednich przepisach procesowych, mogą uzasadniać potrzebę wzruszenia prawomocnego orzeczenia. Takimi właśnie okolicznościami są m.in. przesłanki uzasadniające wznowienie postępowania, wskazane w treści art. 540 k.p.k., art. 540a k.p.k. oraz art. 542 § 3 k.p.k., zaś jedną z takich podstaw jest ujawnienie się, po wydaniu orzeczenia, nowych faktów lub dowodów wskazujących na to, że skazany nie popełnił czynu albo czyn jego nie stanowił przestępstwa lub nie podlegał karze (art. 540 § 1 pkt 2 lit. a k.p.k.), która swe zastosowanie znajdzie odpowiednio w postępowaniu w trybie postępowań prowadzonych na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Właśnie na taką przesłankę, dotyczącą nowych faktów i dowodów deklaratoryjnie powoływał się pełnomocnik M.S.1.

Analiza złożonego wniosku w konfrontacji z zebrany w sprawie materiałem dowodowym prowadzi do konstatacji, że brak jest racjonalnych podstaw do wznowienia postępowania w sprawie nieuwzględnienia wniosku M. S. w przedmiocie stwierdzenia nieważności orzeczenia Wojskowego Sądu Garnizonowego w Przemyślu z dnia 23 listopada 1945 r. (G 541/45), w trybie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec

osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Jak już to wyżej zaznaczono, zgodnie z treścią przywołanego we wniosku art. 540 § 1 pkt 2 lit. a k.p.k., postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem wznawia się, jeżeli po wydaniu orzeczenia ujawnią się nowe fakty lub dowody wskazujące na to, że skazany nie popełnił czynu albo czy jego nie stanowił przestępstwa lub nie podlegał karze. Kluczowe jest, by owe okoliczności ujawniły się po wydaniu orzeczenia, a więc nie były znane sądom ani stronie wcześniej, przed jego wydaniem. Zauważyć trzeba, że nowe fakty lub dowody (*propter nova*), jako podstawa wznowienia postępowania, to nie jakiekolwiek nowe fakty i dowody, lecz jedynie te, które wskazują na zaistnienie okoliczności wymienionych w art. 540 § 1 pkt 2 lit. a, b i c k.p.k. (zob. postanowienie SN z 19 października 2020 r., II KZ 33/20). Oczywiście jest także, że to na wnioskującym, w razie powołania się przez niego na ww. podstawę spoczywa ciężar uprawdopodobnienia zasadności wniosku o wznowienie postępowania, skoro prawomocnemu wyrokowi przysługują co do zasady walory trwałości, niezmienności i ostateczności. Aby zatem sygnalizowane przez wnioskodawcę nowe fakty i dowody implikowały wydanie rozstrzygnięcia o treści przez niego postulowanej, muszą one wskazywać na to, że prawomocne orzeczenie jest błędne, przy czym stopień pewności co do tej sądowej pomyłki określa się jako „graniczący z pewnością” lub wskazujący na „duże lub wysokie prawdopodobieństwo” (zob. postanowienie SN z 1 lipca 2020 r., IV KO 122/19). Słowem nie jest wystarczające zgłoszenie samego faktu ujawnienia „nowych faktów lub dowodów”, albowiem postępowanie karne nie podlega wznowieniu w razie zgłoszenia we wniosku jakichkolwiek wątpliwości co do trafności zapadłego rozstrzygnięcia, ale jedynie wtedy, gdy owe nowe fakty lub dowody w sposób wiarygodny podważają prawdziwość dokonanych ustaleń faktycznych, a więc zachodzi wysokie prawdopodobieństwo, iż po wznowieniu postępowania zapadnie orzeczenie odmienne od poprzedniego.

Tymczasem powyższych wymogów nie spełnia przedstawiony w niniejszej sprawie wniosek pełnomocnika M.S.1. Dostrzec wypada, iż w treści wniosku nie afirmowano żadnych nowych faktów i dowodów nieznanых sądom na etapie merytorycznego orzekania. W miejsce tego pełnomocnik zmierza wyłącznie do

podważenia przyjętych ustaleń faktycznych oraz dokonanej oceny dowodów, eksponując zwłaszcza okoliczność „przymusowego wcielenie M. S. do wojsk Wehrmachtu”. Na tle tak przedstawionej argumentacji zaznaczyć wypada, że niezadowolenie z ustaleń faktycznych czy oceny materiału dowodowego nie mogą stanowić podstawy do wznowienia postępowania sądowego. Postępowanie wznowieniowe nie stanowi bowiem powtórzenia procesu odwoławczego i nie jest swego rodzaju „trzecią instancją”, mającą służyć kolejnemu weryfikowaniu poprawności orzeczeń zapadłych w sądach pierwszej i drugiej instancji. Tym bardziej niezasadne na tym etapie jest eksponowanie uchybień w ocenie materiału dowodowego, który znany był sądom orzekającym w postępowaniu merytorycznym, a to właśnie czyni autor wniosku. Właściwym polem do kwestionowania oceny dowodów czy błędnych ustaleń faktycznych było postępowanie odwoławcze, które zresztą zostało skutecznie zainicjowane. Przypomnieć jedynie wypada, że ustalenia sądu I instancji, dokonane zostały na podstawie wszechstronnej oceny dowodów, których prawidłowość jednoznacznie zweryfikował sąd odwoławczy. Mianowicie Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 2 kwietnia 1997 r., sygn. akt WZ 14/97, wyraźnie stwierdził, że czyn, za który skazano M. S. w żadnym stopniu nie był związany z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, zaś on sam nie należał do żadnej organizacji niepodległościowej, której celem była walka o odzyskanie suwerennego bytu Państwa Polskiego.

W tej sytuacji rację ma prokurator, argumentując w odpowiedzi na złożony wniosek, iż postępowanie w przedmiocie wznowienia postępowania nie jest kolejną instancją odwoławczą od orzeczenia, do czego niewątpliwie zmierza obecnie wnioskodawca, lecz należy do nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Nie ma więc racjonalnych podstaw do zastosowania tej instytucji. W szczególności złożony wniosek nie wskazuje żadnego nowego faktu ani okoliczności, które mogłyby wskazywać na to, że czyn przypisany M. S. rzeczywiście miał jednak związek z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego albo orzeczenie wydano z powodu takiej działalności, a zatem zachodzą podstawy do jego unieważnienia.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy oddalił wniosek pełnomocnika M.S.1. o wznowienie postępowania, zaś o kosztach postępowania wznowieniowego orzeczono na podstawie art. 639 k.p.k.

Stanisław Stankiewicz Małgorzata Bednarek Ryszard Witkowski

[PŁ]

[a.ł]